

Надія Сташків,

аспірантка кафедри теорії та історії держави
і права Тернопільського національного
економічного університету,
суддя Тернопільського міськрайонного суду
Тернопільської області

СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ ТА ПОВАГА ДО СУДУ В КОНТЕКСТІ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

(теоретичне узагальнення рішень у справах «Барфод проти Данії»,
«Прагер і Обершлік проти Австрії», «Де Хаес і Гійселс проти Бельгії»,
«Перна проти Італії»)

Досліджено межі свободи слова і вираження поглядів з точки зору необхідності збереження авторитету і поваги до суду, адже повага до судової влади забезпечує ефективне здійснення правосуддя, гарантує стабільність, мир і спокій у державі. Визначено та теоретично узагальнено правові позиції Європейського суду з прав людини у визначеній сфері на матеріалах справ «Барфод проти Данії», «Прагер і Обершлік проти Австрії», «Де Хаес і Гійселс проти Бельгії», «Перна проти Італії».

Ключові слова: свобода вираження поглядів, правосуддя, судова влада, повага до суду, авторитет суду, практика ЄСПЛ, правові позиції ЄСПЛ.

Сташків Н. М.

Свобода вираження мнения и уважение к суду в контексте практики Европейского суда по правам человека (теоретическое обобщение решений по делам «Барфод против Дании», «Прагер и Обершлик против Австрии», «Де Хаес и Гийселс против Бельгии», «Перна против Италии»)

Исследовано границы свободы слова и выражения своего мнения с точки зрения необходимости сохранения авторитета и уважения к суду, ведь уважение к судебной власти обеспечивает эффективное осуществление правосудия, гарантирует стабильность, мир и спокойствие в государстве. Осуществлено определение и теоретическое обобщение правовых позиций Европейского суда по правам человека в установленной сфере на материалах дел «Барфод против Дании», «Прагер и Обершлик против Австрии», «Де Хаес и Гийселс против Бельгии», «Перна против Италии».

Ключевые слова: свобода выражения мнений, правосудие, судебная власть, уважение к суду, авторитет суда, практика ЕСПЧ, правовые позиции ЕСПЧ.

Stashkiv N. M.

Freedom of expression and respect to the judiciary in the context of the practice of the European Court of Human Rights (theoretical generalization of decisions on the cases of «Barfod v. Denmark», «Prager and Oberschlick v. Austria», «De Haes and Gijssels v. Belgium», «Perna v. Italy»)

The article is devoted to the research of the borders of freedom of speech and freedom of expression in view of the need to preserve authority and respect to the court, because respect to the judiciary ensures the effective justice, guarantees stability, peace and tranquility in the state. In particular, a definition and theoretical generalization of the legal positions of the European Court of Human Rights in the established field was made on the materials of the cases «Barfod v. Denmark», «Prager and Oberschlick v. Austria», «De Haes and Gijssels v. Belgium», «Perna v. Italy».

Keywords: freedom of expression, justice, judicial power, respect to the court, courts authority, ECHR practice, legal positions of the ECHR.

Постановка проблеми. На сьогодні в умовах проведення судової реформи в Україні останнім часом надзвичайно гостро стоїть питання прозорості та відкритості функціонування судочинства в державі. За активного сприяння інших органів державної влади, політиків, ЗМІ, громадських активістів, погляд суспільства пильно прикутий до судових рішень, поведінки суддів у судових процесах, в особистому житті, до їх доброчесності та рівня матеріального забезпечення.

Цілком очевидно, що в демократичному суспільстві має дотримуватись баланс незалежності судової влади від будь-якого тиску і впливу та забезпечення інтересів суспільства на отримання відкритої інформації про її діяльність.

© Надія Сташків, 2018

Проблема інформаційної відкритості судової влади в контексті судової реформи, зокрема з точки зору формування необхідної довіри й поваги до судів і суддів, на сьогодні є дуже актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі аспекти даної проблеми були досліджені в працях О. П'ятіної (інформаційна відкритість органів державної влади), Н. Гудими, І. Мінаєвої (відкритість і прозорість органів публічної влади і управління), І. Верби, В. Городовенка, О. Овсяннікової (транспарентність судової влади) та ін. Однак системно і ґрунтовно ця тематика у наукових дослідженнях ще не розкрита.

Метою даної статті є дослідження меж свободи слова і вираження поглядів з точки зору необхідності збереження авторитету і поваги до суду на матеріалах практики ЄСПЛ, зокрема рішень у справах «Барфод проти Данії», «Прагер і Обершлік проти Австрії», «Де Хаес і Гійселс проти Бельгії», «Перна проти Італії».

Виклад основного матеріалу. Насамперед доцільно підкреслити, що відкритість судової влади не передбачає безперешкодного втручання в її функціонування. Сторонній свідомий вплив, не передбачений законодавством, ускладнює виконання конституційних повноважень, схиляє до зловживань. І. Верба зазначає, що відкритість як загальний принцип функціонування судової влади – це прозора діяльність у чітко регламентованих законодавством межах [1, с. 56].

Останнім часом в Україні дедалі більше набувають поширень випадки морально-психологічного впливу на суддів, погроз, мітинги біля приміщень судів із закликами про люстрацію суддів та звільнення їх з роботи, прояви відкритої зневаги до них під час засідання.

З огляду на зазначене справедливим є твердження про те, що недовіра з боку суспільства, спричинена висловлюваннями публічних осіб, впливає на роботу суддів та призводить до знецінення цієї професії [2].

Як слушно зауважила суддя Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) від України Ганна Юдківська, виступаючи 26 вересня 2014 р. на XII позачерговому з'їзді суддів України, принцип верховенства права не може існувати без авторитету правосуддя [3].

Ставши 9 листопада 1995 р. членом Ради Європи, Україна зобов'язалася гарантувати доступ до незалежного і неупередженого суду відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. 13 квітня 2016 р. Комітет міністрів Ради Європи ухвалив План дій, метою якого є визначення способів спрямування й підтримки держав-членів з боку Ради Європи на шляху здійснення заходів, необхідних для посилення незалежності та неупередженості судової влади. План дій містить заходи, які держави-члени повинні вжити для вдосконалення гарантій незалежності та неупередженості судової влади та запровадження необхідних механізмів для їх дотримання.

Передусім зазначається, що першочергове значення має фактична наявність судової незалежності та неупередженості, їхня захищеність законом, а також відновлення та підтримання громадської довіри до судової влади, якщо така довіра була втрачена. Рада Європи пропонує шляхи відновлення громадської довіри до судової влади та визнання вагомості її незалежності та неупередженості – прозорість у роботі судової влади та її відносинах із виконавчою і законодавчою гілками влади, а також активна політика представників судової системи та судів щодо ЗМІ і розповсюдження загальної інформації.

Серед ряду заходів, які повинні вжити держави-члени, у Плані дій передбачено, зокрема, «забезпечення поваги до авторитету судової влади під час критики останньої з боку виконавчої та законодавчої гілок влади». На переконання Ради Європи, слід уникати публічної критики конкретних судових рішень, а також невиправдано суворої або політично вмотивованої критики як судової влади загалом, так і окремих суддів зокрема. Рекомендовано також «вжити заходів для попередження неналежного використання ЗМІ виконавчою і законодавчою гілками влади з метою дискредитації судової влади, а також для захисту репутації та прав суддів і підтримання авторитету й неупередженості судової влади з урахуванням відповідних рішень та ухвал Європейського суду з прав людини» та ін.

Наразі державному рівні рекомендовані Радою Європи заходи на посилення поваги до суду, підняття авторитету та репутації судової влади, забезпечення її незалежності в Україні не впроваджуються. Судді самостійно роблять деякі кроки на запровадження конструктивної комунікації зі ЗМІ, зокрема, у судах активізується діяльність прес-секретарів та суддів-спікерів, веб-сайти суддів наповнюються інформацією про їхню діяльність.

Однак питання співпраці ЗМІ з судовими органами на сьогодні в Україні стоїть надто гостро. В гонитві за сенсаціями журналісти зазвичай ілюструють суддівську діяльність у негативному світлі, огульно звинувачуючи суддів у тотальній корупції та хабарництві, а часто навіть і в інших негативних явищах, що відбуваються у суспільстві, вирішення яких жодним чином навіть не входить до компетенції суду. До необґрунтованих звинувачень на адресу суддів часто вдаються й політики та представники інших гілок влади. Зазначене не лише не додає авторитету судовій владі нашої держави, а й навпаки, – підриває й без того невеликий рівень довіри громадян до судових органів.

За таких обставин постає дилема: з одного боку, – суспільство вимагає більшої прозорості та відкритості судової влади, з іншого, – за посередництвом ЗМІ судді зазнають публічного тиску, необґрунтована критика суддівської діяльності нівелює значення суду в державі.

Де ж пролягає межа допустимої критики суду? Коли вона переходить у незаконну, а свобода вираження поглядів трансформується у публічний тиск? На ці запитання неодноразово намагався надавати відповіді Європейський суд з прав людини, наводячи у своїх рішеннях певні орієнтири визначення меж такої критики та розмежовуючи «критику мотивації» і «персональні атаки».

Ст. 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод гарантує право на свободу вираження поглядів, однак допускає можливість запровадження формальностей, умов, обмежень або санкцій, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві, у тому числі для підтримання авторитету і неупередженості суду, про що прямо вказано у частині 2 цієї статті.

Визнаючи важливу роль засобів масової інформації в побудові громадянського суспільства та правової держави, судді в Страсбурзі раз у раз ставали на захист авторитету правосуддя, якщо представники ЗМІ прямо чи побічно вдавалися до неприпустимої критики судових вердиктів [4].

У 1989 р. ЄСПЛ, розглядаючи справу «Барфод проти Данії», оцінив критику в ЗМІ як обтяжливу обставину через практично необмежену аудиторію, що може завдати «більшої шкоди репутації окремого судді чи судовій системі загалом» [5].

У чому ж полягала зазначена критика? Обставини справи такі: у 1979 р. місцевий уряд Гренландії ввів податок для датських громадян, які працюють на американських базах в Гренландії. Кілька людей (Барфод не входив у їх число) оскаржили такі дії уряду у Високому суді Гренландії, за рішенням якого ці дії було визнано законними та вказане рішення підтримано судом вищої інстанції.

Дізнавшись про зазначене рішення Високого Суду Гренландії, Барфод написав статтю, в якій він висловив думку про те, що двом судовим засідателям було необхідно заявити відвід згідно зі ст. 62 Конституції Королівства Данії (відповідно до якої правосуддя має бути незалежним від виконавчої влади, і відповідні гарантії в цьому питанні встановлюються законом), та крім цього поставив під сумнів їх компетентність і повноваження неупереджено виносити рішення у справі, що стосується їх роботодавця. Вказана стаття, яка була опублікована у місцевому журналі, містить уривок (переклад з данської): «Багато членів місцевого уряду могли б ... витримати час, щоб упевнитись, що двоє судових засідателів Гренландії – обидва вони, між іншим, працюють безпосередньо на місцевий уряд як директор музею і консультант з питань міського житлового будівництва – виконали свій обов'язок, і вони це зробили. Двома голосами проти одного справа була вирішена на користь місцевого уряду і за такого складу суду неважко здогадатися, хто як голосував».

Професійний суддя Високого суду, вважаючи що такі зауваження щодо судових засідателів можуть зашкодити їх репутації в очах громадськості та підірвати довіру до судової системи, звернувся до відповідних органів з проханням розпочати кримінальне розслідування. Згодом заявник був звинувачений у дифамації на підставі ст. 71 (1) Кримінального кодексу Гренландії, засуджений за вказаною статтею із накладенням штрафу в розмірі 2000 данських крон.

Вичерпавши всі засоби національного захисту, пан Барфод звернувся до ЄСПЛ, стверджуючи, що обвинувачення його в дифамації є порушенням його права на свободу вираження поглядів. З огляду на політичний контекст справи про оподаткування заявник стверджував, що висунуті ним звинувачення проти судових засідателів повинні розглядатися як частина політичної дискусії з більш широкими межами для допустимої критики.

Проте ЄСПЛ відхилив такі аргументи заявника, вказавши, що «судові засідателі виконували свої законні обов'язки. Заява пана Барфода була не критикою мотивування рішення, а дифамаційним звинуваченням проти двох судових засідателів особисто, що могло принизити їх в очах громадськості, і було висунуто без відповідних доказів. З причини цих міркувань політичний контекст, у якому розглядалася справа про оподаткування, не можна вважати доречним для вирішення питання про пропорційність втручання у право заявника». З огляду на зазначене, Суд дійшов висновку, що порушення ст. 10 Конвенції встановлено не було. При цьому вказав, що «притягнення заявника до кримінальної відповідальності не може бути розцінене як дія, що спричинила суттєве обмеження цього права. Заявник цілком міг піддати критиці склад Високого Суду загалом, не переходячи на особистості судових засідателів. До того ж не було надано доказів про те, що заявник обґрунтовано вважав, що два елементи критики були настільки тісно пов'язані, аби його заява була законною». Суд констатував, що «заявник поклав в основу свого звинувачення на адресу двох судових засідателів простий факт, що вони були службовцями місцевого уряду. Хоча цей факт може викликати різні думки про правильність формування складу суду, але він не був, звичайно, доказом упередженості, і навряд чи заявник не знав про це».

Виходячи із зазначених тлумачень, очевидно, що з точки зору ЄСПЛ більш припустимою може бути критика суду загалом, без переходу на особистості суддів. Крім того, висловлюючи певну критику на адресу суду, особа повинна володіти певними доказами на її обґрунтування. Загальною підставою «захисного підходу» щодо представників судової влади є недоречність самим суддям відповідати на критику.

Ще одним прикладом правомірності обмеження права на свободу вираження поглядів задля захисту авторитету суду є рішення «Прагер і Обершлік проти Австрії», ухвалене 22 березня 1995 р. [6].

За обставинами справи у місцевому журналі «Форум» була опублікована стаття Прагера «Увага! Суворі судді!» («Achtung! Scharfe Richter!»), у якій містилася критика на адресу суддів, що засідають в австрійських кримінальних судах. За словами автора, стаття ґрунтувалася на його власних враженнях від присутності на кількох судових засіданнях, а також на твердженнях адвокатів і судових репортерів та на опитуванні, виконаному університетськими дослідниками. У статті Прагер детально описав поведінку дев'яти членів Віденського окружного кримінального суду, й зокрема судді Й.».

Суддя Й. подав позов до пана Прагера, звинувативши його в дифамачії. В судовому порядку Прагера було визнано винним у поширенні наклепу на суддю Й. та засуджено до сплати штрафу, сплату якого покладено солідарно на Прагера та Обершліка (який був видавцем щомісячного журналу «Форум»), а також стягнуто з Обершліка на користь судді моральну шкоду. Віденський апеляційний суд підтвердив це рішення, зменшивши, проте, розмір відшкодування.

Вбачаючи порушення своїх прав на свободу вираження поглядів, пан Прагер і пан Обершлік звернулися за їх захистом до ЄСПЛ. Проте ЄСПЛ констатував, що оскаржуване заявником рішення мало мету «захистити репутацію інших осіб, у цьому разі – судді Й., та забезпечити авторитет правосуддя, тобто мету, що її пункт 2 статті 10 визнає за законну» та у черговий раз нагадав, що «преса відіграє непересічну роль у правовій державі. Хоча вона не може переступати певні межі, встановлені зокрема й заради захисту репутації інших осіб, та зобов'язана, втім, передавати – у спосіб, що не суперечить її обов'язкам, – інформацію й ідеї щодо політичних проблем та інших тем, що становлять суспільний інтерес. ... Безумовно, це стосується й питань функціонування системи правосуддя – інституту, що є життєво важливим для будь-якого демократичного суспільства. Преса є одним із засобів, за допомогою якого політики і громадська думка можуть пересвідчитися, чи виконують судді свої нелегкі обов'язки відповідно до тієї мети, що лежить в основі покладених на них завдань, чи ні».

У цій справі ЄСПЛ зробив ключовий висновок: «Для того, щоб успішно виконувати свої обов'язки, судова система як гарант правосуддя – фундаментальної цінності в правовій державі – має користуватися довірою загалом. Тому може виникати необхідність захистити суддів від безпідставних і деструктивних нападків, особливо з огляду на їхній обов'язок утримуватись від реагування на критику».

Суд резюмував, що деякі з обвинувачень, висунутих у статті пана Прагера, «були надзвичайно серйозними. ... Стверджуючи, що віденські судді «поводяться з кожним обвинуваченим так, ніби того вже засуджено», чи приписуючи судді Й. «зарозумілість» і схильність до «залакування» при виконанні ним своїх службових обов'язків, заявник непрямо звинуватив відповідних осіб у тому, що вони як судді порушували закон або принаймні свої професійні обов'язки. Отож, він не тільки заподіяв шкоду їхній репутації, але й підірвав довіру суспільства до доброчесності судової гілки влади загалом».

Даючи оцінку рішенням національних судів, ЄСПЛ вказав, що вони «були спрямовані не проти самого факту використання заявником свого права вільно висловити погляди на систему правосуддя і навіть не проти того, що він, критикуючи окремих суддів, назвав їх поіменно, а радше проти надто огульних обвинувачень, які, не маючи достатніх фактичних підстав, мали вигляд надмірно упереджених».

ЄСПЛ підтримав висновки національних судів про те, що «під впливом такої масованої критики об'єктивному читачеві не залишається майже нічого, як запідозрити, що позивач (суддя Й.) поведився негідно і мав нікчемний характер».

З позиції ЄСПЛ «панові Прагеру також не вдалося продемонструвати ні своєї сумлінності, ні дотримання норм журналістської етики. Проведені ним дослідження не видаються достатніми для того, щоб обґрунтувати висунення настільки серйозних обвинувачень. Суд звернув увагу й на те, що «заявник не тільки не був присутній на жодному судовому розгляді кримінальних справ, на якому головував суддя Й., а ще й не дав цьому судді жодної можливості прокоментувати висунуті проти нього обвинувачення».

Зазначене перегукується із сучасним станом справ у сфері висвітлення журналістами діяльності судової влади в Україні, коли коментарі надаються особами, які не брали участі у судових засіданнях, не розуміють змісту судового рішення, а судді позбавлені будь-якої можливості прокоментувати ситуацію чи виступити на свій захист.

Загалом позиція ЄСПЛ у даній справі свідчить про те, що недопустимою є критика суддів у формі оголених обвинувачень, без достатніх фактичних підстав.

Проте якщо критика обґрунтовується певними доказами, ЄСПЛ дещо розширює її межі, як наприклад у рішенні «Де Хаес і Гійселс проти Бельгії» від 24 лютого 1997 р. [7].

У цій справі заявники, які працювали у щотижневому журналі на посадах редактора і журналіста, опублікували п'ять статей, у яких вони докладно і в досить різких висловах критикували суддів за ухвалення рішення про залишення дітей після розірвання шлюбу з батьком, бельгійським нотаріусом. У статтях містилась інформація про те, що батько дітей застосовував до них фізичне та статеве насильство, в обґрунтування чого було зазначено посилання на деякі висновки лікарів та інші докази, джерел походження яких заявники не називали.

Дружина, тесть і теща нотаріуса подали скаргу на нотаріуса за наругу над дітьми, проте відповідні органи дійшли висновку про відсутність підстав для порушення кримінальної справи.

Нотаріус відповідно ініціював справу про дифамацію проти осіб, що зверталися зі скаргою на нього. Проте суд їх виправдав, зазначивши, що хоч їхні звинувачення були визнані судом безпідставними, однак не було доведено, що відповідачі діяли недобросовісно. У них не було достатньо підстав сумніватися в правильності висунутих ними звинувачень.

В подальшому троє суддів та адвокат ініціювали справу проти заявників та національні суди встановили, що статті заявників мали наклепницький характер. З цих підстав стягнули із заявників моральну шкоду в символічному розмірі та зобов'язали опублікувати рішення суду у випуску щотижневої газети.

При розгляді даної справи ЄСПЛ констатував, що «завданням преси є повідомляти в будь-який спосіб, що не суперечить її обов'язкам і відповідальності, інформацію та ідеї з усіх питань, що становлять суспільний інтерес, включаючи й ті, які відносяться до функціонування судових органів» та ще раз нагадав свою позицію про те, що суди як гаранті правосуддя повинні бути захищені від «необґрунтованих нападок». Для їх захисту національним органам влади слід визначати необхідність втручання в здійснення свободи слова. Однак їх дії в цьому напрямку знаходяться під європейським контролем.

На переконання ЄСПЛ, в опублікованих заявниками статтях міститься маса детальної інформації про обставини, в яких приймалося рішення про те, щоб залишити дітей з батьком. Ця інформація ґрунтувалася на ретельному вивченні всіх звинувачень проти нотаріуса і думці кількох експертів. Крім того, навіть апеляційний суд прийшов до висновку, що у дружини, тестя і тещі нотаріуса, звинувачених у дифамації, «не було ґрунтовних причин сумніватися у достовірності фактів», про які йде мова. Тому, на думку Суду, «заявникам не можна дорікнути, що вони проявили несумлінність при виконанні своїх професійних обов'язків, опублікувавши те, що вони дізналися у справі. На пресі лежить обов'язок повідомляти інформацію та ідеї, що представляють суспільний інтерес, що кореспондується з правом громадськості отримувати їх. Суд вказав, що в обставинах даної справи це є справедливим з огляду на серйозність звинувачень, які стосуються як долі малолітніх дітей, так і функціонування системи правосуддя. Більше того, заявники висловилися з цього приводу абсолютно ясно в своїй статті, що «пресі не личить брати на себе роль суду, але в цьому кричущому випадку зберігати мовчання неможливо і немислимо». Суд зазначив, що інформація, яку заявникам вдалося зібрати про поведінку нотаріуса щодо своїх дітей, сама собою виправдовує критику рішень, прийнятих суддями.

Разом з тим Суд констатував, що одне з тверджень з приводу передбачуваних політичних симпатій, яке стосувалося минулого батька одного із суддів, було неприйнятним. Не можна вважати прийнятним, коли людину дискредитують за те, що сталося з одним із членів його сім'ї. Тому покарання заявників національними судами було виправданим навіть через лише одне це твердження.

Однак решту критики, викладену у статтях, Суд витлумачив як «не більше, ніж думки, істинність яких не можна довести. Такі думки можуть бути перебільшеними і надмірними, особливо за відсутності будь-якої фактичної підстави, проте в даному випадку справа полягає в іншому і вона відрізняється від справи Прагера і Обершліка».

Даючи оцінку коментарям заявників, ЄСПЛ вказав, що хоча вони безсумнівно були різко критичними, вони, тим не менш, «є пропорційними тому неспокою і обуренню, які були викликані наведеними в статтях фактами. Щодо полемічного і навіть агресивного тону статей, чого Суд не схвалює, слід пам'ятати, що стаття 10 захищає не тільки зміст ідей та інформації, але також і форму, в якій вони виражені».

Формулюючи позицію ЄСПЛ в даній справі, можна стверджувати, що однією з підстав виправданості критики судових рішень є наявність підтвердження інформації, яка лягає в основу цієї критики. Проте якщо критика стосується особистих обставин життя судді чи члена його сім'ї, Суд залишається на захисній позиції служителів Феміди від «необґрунтованих нападів». Така позиція підтримана й у подальшій практиці Суду.

Так, у рішенні «Перна проти Італії» від 25 липня 2001 р. ЄСПЛ зазначив, що «преса має право надавати інформацію та ідеї, які викликають суспільний інтерес, включаючи й питання, пов'язані з діяльністю судів. Проте робота судів, що виступають гарантом справедливості та відіграють важливу роль у державі, яка керується принципом верховенства права, має викликати довіру суспільства. Отже, судді мають бути захищені від безпідставних нападок, особливо з огляду на те, що обов'язок суддів діяти на власний розсуд спонукає їх утримуватися від коментарів» [8].

Рішеннями національних судів заявника було визнано винним у дифамації, яка полягала у дискредитації через ЗМІ, вчинену стосовно державного службовця при виконанні ним офіційних обов'язків.

Як вбачається з рішення, заявник, журналіст за фахом, опублікував у щоденній італійській газеті статтю про пана Каселлі, який на той час був прокурором (в Італії відноситься до судової посади). Стаття містила твердження про причетність пана Каселлі до політичних сил, а також про встановлення ним контролю над прокуратурами і змову з завербованим злочинцем з метою знищення своїх політичних опонентів.

Розглянувши заяву, ЄСПЛ установив, що Каселлі дійсно був причетним до політичних сил, та з цього приводу вказав, що «в тих випадках, коли судовий службовець є активним політичним діячем, його безумовний захист від нападок у пресі навряд чи можна виправдати необхідністю підтримки довіри суспільства до судів, довіри, яка необхідна їм для функціонування належним чином, тому що саме така політична діяльність, імовірно, підриває цю довіру. Такою поведінкою судовий службовець неминуче наражає себе на критику з боку преси, яка справедливо вважає незалежність та безсторонність Державної правової служби важливою справою суспільного значення.

У цьому контексті ЄСПЛ дійшов висновку, що критичні зауваження заявника щодо політичної активності п. Каселлі, які мали вагоме та незаперечне фактичне підґрунтя, не можуть вважатися надмірними.

Разом з тим решта тверджень, викладених у статті, розцінені ЄСПЛ як такі, в яких висувалися дуже серйозні звинувачення проти судового службовця, і вони перевищили межі прийнятної критики з огляду на те, що не мали фактичного підґрунтя. Зокрема, у статті не було жодних посилань на докази і не наводилися джерела інформації, які б могли підтвердити ці заяви.

Таким чином, з позицій ЄСПЛ, критика може бути визнана допустимою, якщо наявні певні докази та джерела інформації на підтвердження фактів, якими ця критика обґрунтовується.

Висновки. Сформульована ЄСПЛ правова позиція у справах «Барфод проти Данії», «Прагер і Обершлік проти Австрії», «Де Хаес і Гійселс проти Бельгії», «Перна проти Італії», дає підстави стверджувати про необхідність закріплення на державному рівні принципу поваги до суду як запоруки незалежності судової влади, що відповідно забезпечуватиме здійснення справедливого правосуддя в державі.

Список використаних джерел

1. Верба І. О. Відкритість судової влади як гарантія права на доступ до правосуддя: теоретико-правові засади / І. О. Верба // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2016. – № 7. – С. 54–61.
2. Морцагіна Н. Як необґрунтована критика впливає на роботу законників [Електронний ресурс] / Н. Морцагіна // Закон і бізнес, 2016. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/126032-znecinena_femida_yak_neobgruntovana_kritika_vplivae_na_robot.html.
3. Повага до суддів – це культура, яка формується роками, – Ганна Юдківська [Електронний ресурс] // Закон і бізнес. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/103556-povaga_do_suddiv_-_ce_kultutra_yaka_formuetsya_rokami-_ganna.html.
4. Чимний Р. Підтримання авторитету Феміди для Європи важливіше за свободу вираження поглядів [Електронний ресурс] / Р. Чимний // Закон і бізнес. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/14963-pidtrimannya_avtoritetu_sudu_dlya_evropi_vazhlivishe_za_svob.html.
5. Справа «Барфод проти Данії» (Barfod v. Denmark) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cedem.org.ua/library/sprava-barfod-proti-daniyi-2/>.
6. Справа «Прагер і Обершлік проти Австрії» (Prager and Oberschlick v. Austria) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cedem.org.ua/library/sprava-prager-i-obershlik-proti-avstriyi/>.
7. Справа «Де Хаес і Гійселс проти Бельгії» (De Haes and Gijssels v. Belgium) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://european-court.eu/resheniya-evropejskogo-suda/de-xaes-i-gijsels-protiv-belgii-postanovlenie-evropejskogo-suda/>.
8. Справа «Перна проти Італії» (Case of Perna v. Italy) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_051.

References

1. Verba, I.O. (2016) *Vidkrytist sudovoi vlady yak harantiia prava na dostup do pravosuddia: teoretyko-pravovi zasady* [Openness of the judiciary as a guarantee of the right to access to justice: theoretical and legal basis]. *Visnyk Pivdennoho rehionalnoho tsentru Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy Bulletin of the Southern Regional Center of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 7, 54-61 [in Ukrainian].
2. Morshchahina, N. (2016) *Yak neobgruntovana krytyka vplyvaie na robotu zakonnykh* [As unsubstantiated criticism affect the performance of the lawyers] – Retrieved from http://zib.com.ua/ua/126032-znecinena_femida_yak_neobgruntovana_krytyka_vplyvae_na_robot.html [in Ukrainian].
3. *Povaha do suddiv tse kultura, yaka formuietsia rokamy, Hanna Yudkivska* [Respect for judges is a culture that is formed over the years, Anna Yudkivska] – Retrieved from http://zib.com.ua/ua/103556-povaga_do_suddiv_-_ce_kultutra_yaka_formuetsya_rokami_ganna.html [in Ukrainian].
4. Chymnyi, R. *Pidtrymannia avtorytetu Femidy dlia Yevropy vazhlyvishe za svobodu vyrazhennia pohliadiv* [The maintenance of the authority of Themis for Europe is more important than freedom of expression] – Retrieved from http://zib.com.ua/ua/14963-pidtrimannya_avtoritetu_sudu_dlya_evropi_vazhlyvishe_za_svob.html [in Ukrainian].
5. *Sprava «Barfod proty Danii»* [Case of Barfod v. Denmark] – Retrieved from <http://cedem.org.ua/library/sprava-barfod-proty-daniyi-2/> [in Ukrainian].
6. *Sprava «Praher i Obershlik proty Avstrii»* [Case of Prager and Oberschlick v. Austria] – Retrieved from <http://cedem.org.ua/library/sprava-prager-i-obershlik-proty-avstriyi/> [in Ukrainian].
7. *Sprava «De Khaes i Hiisels proty Belhii»* [Case of De Haes and Gijssels v. Belgium] – Retrieved from <http://european-court.eu/resheniya-evropejskogo-suda/de-xaes-i-gijsels-protiv-belgii-postanovlenie-evropejskogo-suda/> [in Russian].
8. *Sprava «Perna proty Italii»* [Case of Perna v. Italy] Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_051 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 25.04.2018.